

Bratislava, 7. 5. 2026

Pripomienky k strategickému dokumentu *Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy do roku 2040 s výhľadom do roku 2050 (NAS)*

Klimatická koalícia týmto v zákonom stanovenej lehote podáva pripomienky k návrhu nelegislatívneho materiálu *Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy do roku 2040 s výhľadom do roku 2050*, ktorý bol predložený do medzirezortného pripomienkového konania dňa 28. 4. 2026 a zverejnený na portáli Slov-Lex pod číslom procesu: LP/2026/198 na adrese <https://www.slov-lex.sk/elegislativa/legislativne-procesy/SK/LP/2026/198>

Podporujeme vypracovanie a prijatie kvalitnej stratégie adaptácie a predovšetkým jej dôslednú implementáciu vo všetkých oblastiach a na všetkých úrovniach spoločnosti či štátu. Naše pripomienky smerujú k zvýšeniu kvality predloženého dokumentu prostredníctvom našich návrhov na úpravu, resp. doplnenie príslušných konkrétnych formulácií NAS. Zároveň nimi chceme prispieť k užšej prepojenosti NAS a ostatných verejných politík, koncepčných dokumentov a akčných plánov a k lepšej integrácii zásad, cieľov a prístupov NAS či konkrétnych adaptačných opatrení do sektorových dokumentov. Naše doplňujúce návrhy do textu väčšinou reflektujú častú, príp. prevládajúcu prax (najmä - ale nielen) rozhodovacích orgánov, ktorá je však z hľadiska ochrany životného prostredia a sociálnych dosahov neželaná.

Všetky pripomienky považujeme za zásadné.

Všeobecné pripomienky

1. V zásade pozitívne hodnotíme základné prvky stratégie adaptácie (ďalej tiež "stratégia" alebo "NAS") - stanovené kľúčové zásady (kap. 3.1), hlavnú víziu a strategické ciele (kap. 3.2.2). Na druhej strane je NAS do značnej miery formulovaná v rovine všeobecných konštatovaní, pričom časti stratégie, ktoré majú ambíciu priniesť konkrétne témy, smerovania a opatrenia, väčšinou nie sú dostatočne konzistentné a štruktúrované, miestami sú až zmätočné (pozri napr. pripomienky ku klastrom 3.3.4 a 3.3.5) a aj vzájomne nesystémovo prepojené z hľadiska celkovej štruktúry dokumentu.

Kľúčové adaptačné opatrenia - ako najkonkrétnejší prvok NAS - nepokrývajú všetky témy a problémy identifikované v príslušných podkapitolách jednotlivých sektorov. Niekedy dokonca reflektujú iba minimálny, teda silne zúžený rozsah príslušnej problematiky, napr. vo forme iba jedného či dvoch opatrení.

2. Za absolútne principiálne strategické východisko pri zvládaní klimatickej zmeny považujeme environmentálny aspekt - zachovanie priaznivého životného prostredia, ktoré je pre existenciu

spoločnosti, ale aj veľkej časti súčasnej prírody na planéte prioritou najvyššieho rádu. Z podstaty veci sa preto sociálne a ekonomické aspekty musia prispôbiť tejto prioritě. To je potrebné premietnuť do všetkých kapitol 3. časti predloženého materiálu *Strategická časť*, osobitne do jednotlivých klastrov a sektorov (kap. 3.3).

Za východiskový princíp stratégie preto odporúčame výslovne formulovať cieľ stavať na funkčnej a odolnej prírode, ktorá tvorí základ pre všestranný - teda nielen ekonomický - ľudský rozvoj aj v podmienkach prebiehajúcej zmeny klímy. Cieľom stratégie nemá byť udržiavanie existujúceho (neuspokojivého) stavu životného prostredia aj hospodárstva, ale podpora obnovy a regenerácie ekosystémov, ako aj posilňovanie sociálnej odolnosti smerom k dlhodobej udržateľnosti a prosperite.

Preto taktiež odporúčame vo všetkých príslušných kapitolách stratégie, vrátane tých, ktoré sa venujú prierezovým aspektom a tých, pre ktoré je relevantné prepájanie sektorových politík, doplniť ako zásadný východiskový prvok zachovanie zdravých ekosystémov a biodiverzity (t. j. prioritu ochrany a obnovy prírody a krajiny, resp. životného prostredia). Táto požiadavka je kompatibilná o. i. aj s aktuálnou legislatívou EÚ, konkrétne napr. s *Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1991 z 24. júna 2024 o obnove prírody*.

3. Analogicky, systémovou (a prierezovou) prioritou, ktorá sa má premietat' do všetkých častí stratégie - prednostne do klastrov a sektorov, vrátane sektorových smerovaní a kľúčových opatrení -, je smerovanie k dlhodobej udržateľnosti existencie a fungovania spoločnosti na Slovensku. Táto požiadavka je plne kompatibilná s hlavnou víziou NAS, jej kľúčovými zásadami a strategickými cieľmi, avšak v predloženom materiáli sa explicitne uvádza pomerne zriedkavo. Dôsledkom sú potom napr. niektoré prvky v stratégii, ktoré sú z hľadiska dlhodobej udržateľnosti nevhodné až kontraproduktívne.

Odporúčame preto zapracovať smerovanie k dlhodobej udržateľnosti ako dôležité kritérium navrhovaných sektorových strategických smerovaní a kľúčových opatrení. Tento krok prispeje aj k lepšej vzájomnej prepojenosti NAS a *Národnej stratégie trvalo udržateľného rozvoja*.

4. So strategickými prístupmi a hlavným zameraním NAS nekorešponduje jazyk predloženého materiálu: je príliš opatrný, často používa podmieňovacie formulácie (malo by sa..., mohlo by..., možno bude... ap.). Vzhľadom na urgentnosť riešenej problematiky - zvládanie postupujúcej klimatickej krízy - nie je opatrnícky či alibistický prístup namieste: oslabuje nielen vnímanie naliehavosti problému v celej jeho šírke (ktoré ako problematické konštatuje aj samotná NAS na viacerých miestach) a najmä praktickú akcieschopnosť zodpovedných subjektov pri jeho riešení a následnú reálnu implementáciu navrhovaných opatrení v praxi. Takýto jazyk zásadného strategického dokumentu štátu vychádzajúceho zo stratégií a legislatívy Európskej únie nemožno akceptovať ani z pragmatického manažérsko-realizačného hľadiska.

Žiaduce sú jasné a zrozumiteľné požiadavky na navrhované prístupy a riešenia, formulované ako reálne prvky skutočnej vízie, kam sa chce SR v r. 2040, resp. 2050 naozaj dostať, alebo aspoň smerovať svoj vývoj. Odporúčame preto v uvedenom zmysle upraviť všetky príslušné miesta materiálu a podmieňovacie formulácie nahradiť konkrétnymi zadaniami, cieľmi, odporúčaniami ap.

Konkrétne pripomienky k jednotlivým častiam dokumentu

Vychádzajúc z uvedených všeobecných pripomienok nižšie uvádzame vybrané konkrétne pripomienky k príslušným častiam a kapitolám NAS.

V zmysle už uvedeného navrhujeme a odporúčame:

3.2.2 Vízia, strategické ciele a sektorové strategické smerovania

Strategické ciele

Strategický cieľ 3: Odolná infraštruktúra

1. Doplniť aspekt interakcie klimaticky odolnej infraštruktúry s prírodným, resp. životným prostredím - s cieľom eliminovať, alebo aspoň výrazne minimalizovať poškodzovanie ekosystémov a celkovo prírodného, resp. životného prostredia. T. j. v záujme ich zachovania a obnovy/regenerácie nezhoršovať ich aktuálny stav negatívnymi vplyvmi infraštruktúry všetkého druhu.

Odôvodnenie:

Navrhovaná úprava vychádza z vyššieuvedenej všeobecnej pripomienky 2 a zo základného princípu *Do not significant harm*.

Sektorové strategické smerovania

Odolná infraštruktúra

2. Doplniť aspekt interakcie klimaticky odolnej infraštruktúry s prírodným, resp. životným prostredím - pozri predošlú konkrétnu pripomienku 1.
3. Doplniť formuláciu “Kapacita energetickej a elektrizačnej sústavy je dostatočná...” (s. 24, prvý bod) nasledovne:
Kapacita energetickej a elektrizačnej sústavy je dostatočná na uspokojenie potenciálne sa meniacich požiadaviek (napr. zvýšené požiadavky na chladenie). Kľúčový dôraz sa kladie na kontinuálne zvyšovanie energetickej efektívnosti. Technické inovácie zabezpečujú, aby boli tieto požiadavky pokryté čo najefektívnejšie.
4. Doplniť formuláciu “Kritická infraštruktúra, civilná ochrana a riadenie rizík katastrof sú zavedené...” (s. 24, druhý bod) nasledovne:
Kritická infraštruktúra, civilná ochrana a riadenie rizík katastrof sú zavedené, odrážajú príslušné predpisy EÚ a zohľadňujú dôsledky zmeny klímy a súvisiace riziká s cieľom zabezpečiť odolnosť Slovenskej republiky. Verejnosť je o nich efektívne a aktuálne informovaná.
5. Doplniť formuláciu “Vodné hospodárstvo a sanitačné systémy sú prispôsobené...” (s. 24, štvrtý bod) nasledovne:
Vodné hospodárstvo a sanitačné systémy sú prispôsobené meniacej sa dostupnosti a dopytu po vode a rastúcim klimatickým rizikám a extrémnym prejavom zmeny klímy. Ochrana prírodných zdrojov vody je zabezpečená po všetkých stránkach, s cieľom zlepšovať kvalitu vody, resp. zachovať jej vysokú kvalitu.
6. Preformulovať sektorové strategické smerovanie v poslednom bode (s. 24) nasledovne “Je vytvorený základný rámec na udržateľné odpadové hospodárstvo, realizuje sa postupný prechod k obehovému hospodárstvu.”

Odôvodnenie

Smerovanie navrhované v predložennom materiáli je málo ambiciózne.

Informovaná a kompetentná spoločnosť

7. Sektorové strategické smerovanie tohto strategického cieľa obsahuje rôznorodé aspekty a oblasti a pôsobí vnútorne nekoherentným dojmom. Z veľkej časti nie je ani zjavná nadväznosť na základnú definíciu (názov) strategického cieľa. Niektoré formulácie sú nejasné, nezrozumiteľné - napr. v prvom bode na s. 25:

“Dostatočné a stabilné financovanie adaptačných a mitigačných opatrení zabezpečuje klimatickú odolnosť slovenskej spoločnosti. Finančné potreby súvisiace s adaptáciou na zmenu klímy v iných sektoroch/ministerstvách sú známe a financovanie je zabezpečené a primerane rozdelené. Orgány štátnej správy sú si vedomé následkov, ako je napr. znížená dostupnosť finančných prostriedkov v iných oblastiach činnosti. Okrem toho sa využívajú možnosti financovania z európskych fondov, programov a mechanizmov, ktoré sú dostupné a podporujú adaptačné úsilie na všetkých úrovniach.

3.3.1 Klaster Biohospodárstvo

Poľnohospodárstvo

8. Preformulovať tretí odsek na s. 28 nasledovne:

Ekologické poľnohospodárstvo, najmä využívanie nových poľnohospodárskych techník, ako je napríklad bezorebné hospodárenie a používanie rôznych plodín s koreňovým systémom odolným voči suchu, je udržateľnejší spôsob hospodárenia, ktorý obmedzuje vysušovanie a úbytok živín z pôdy. Zvýšenie financovania a vytváranie nových mechanizmov financovania a celkovej podpory je silným stimulom pre takéto postupy. Nové systémy uhlíkových kompenzácií, či už riadené štátom alebo na základe štátnej regulácie, poskytujú dostatočnú finančnú motiváciu pre poľnohospodárov, aby sa zapojili do udržateľnejších poľnohospodárskych techník. Systém kompenzácie je založený nielen na množstve uhlíka zadržaného v pôde, ale aj na množstve použitej vody v porovnaní s bežnými poľnohospodárskymi postupmi. V súlade s európskou legislatívou sú členské štáty vyzývané na prijatie národných dobrovoľných alebo povinných mechanizmov zachytávania uhlíka.”

Vzhľadom na základný zámer a víziu predloženého materiálu je komplexná podpora ekologického poľnohospodárstva celospoločensky vysoko žiaduca. Časový horizont 14 až 24 rokov je dostatočný na implementáciu potrebných opatrení a vytvorenie stabilného a efektívneho systému jeho podpory. Nie je teda vhodné relativizovať toto opatrenie hypotetickými formuláciami.

9. Doplniť formuláciu štvrtého odseku na s. 28 nasledovne:

Pokiaľ ide o živočíšnu výrobu, treba sa zaoberať metódami chladenia, systémami ustajnenia a výberom plemien vhodných pre vyššie teploty. Je potrebné diskutovať a podporovať dobrovoľné a povinné premiestňovanie zvierat v reakcii na zmenu klímy s cieľom zachovať genetickú rozmanitosť. Bude potrebné upraviť výživu zvierat a techniky kŕmenia. Súbežne je systematicky a kontinuálne podporované vegetariánstvo a vegánstvo, vrátane účinnej verejnej komunikácie.

Lesníctvo

10. Doplniť a pozmeniť prvý odsek (s. 30) nasledovne:

Slovenské lesy sú dôležité pre ochranu pôdy a vodné hospodárstvo ako aj pre ochranu ľudských sídiel a infraštruktúry pred svahovými pohybmi, povodňami, lavínami a suchami. Lesy tiež poskytujú ďalšie dôležité regulačné ekosystémové služby, ako je regulácia miestnej a globálnej klímy, regulácia kvality ovzdušia, regulácia živín, podpora biodiverzity a opeľovanie (Černecký et al. 2020). Uskladňovanie uhlíka v lesoch má veľký význam pre ciele Slovenska v oblasti uhlíkovej neutrality. Využívanie produkčných ekosystémových služieb, z ktorých najčastejšou je produkcia dreva, vo všeobecnosti oslabuje schopnosť lesa poskytovať regulačné ekosystémové služby.

Odôvodnenie:

Lesy sú zásadnou zložkou krajiny, ktorá sa veľkou mierou podieľa na mitigácii aj adaptácii na klimatickú zmenu. Napriek tomu, že s určitou mierou ťažby dreva v lesoch treba počítať aj do budúcnosti, je potrebné zohľadniť a explicitne zdôrazniť fakt, že lesy bez ťažby dreva sú v plnení klimatických cieľov výrazne efektívnejšie ako obhospodarované lesy.

11. Preformulovať globálny cieľ 1. “Lesné hospodárstvo ako základ modernej bioekonomiky vidieka” (s. 31) takto:

1. Ochrana prírody ako základ modernej bioekonomiky vidieka

Odôvodnenie:

Globálny cieľ 1. “Lesné hospodárstvo ako základ modernej bioekonomiky vidieka” je v priamom protiklade s adaptáciou na klimatickú zmenu. Lesné hospodárstvo väčšinu zisku tvorí ťažbou a predajom dreva, čo je ekonomická aktivita, ktorá patrí k najviac poškodzujúcim klimatické a iné mimoprodukčné funkcie lesov. Z vedeckej literatúry je dobre podloženým faktom, že lesy najlepšie plnia mimoprodukčné funkcie vtedy, keď sú chránené pred akýmkoľvek zásahmi človeka (Watson *et al.* 2018). Zároveň vieme, že ochrana prírody je schopná generovať rádovo väčší ekonomický profit pre regióny ako lesné hospodárstvo (Balmford *et al.* 2015).

12. Preformulovať navrhované adaptačné opatrenie “zavedenie prírode blízkeho hospodárenia v lesoch na minimálne 25 % plochy” (s. 31) nasledovne:

zavedenie bezzásahového režimu v lesoch na minimálne 25 % plochy lesov a prírode blízke hospodárenie v čo najväčšej časti zvyšku lesov

Odôvodnenie:

Prírode blízke hospodárenie v lesoch je pomerne široký pojem, ktorý zahŕňa aj spôsoby hospodárenia, kedy sa síce výrazne zmenší plocha tzv. obnovných prvkov, čiže sa väčšinou rúbu iba jednotlivé stromy či skupinky, no zároveň sa výrazne zahusťuje lesná cestná sieť. To pre niektoré mimoprodukčné služby lesa je podobne veľký problém ako plošná ťažba. Navyše, prírode blízke hospodárenie väčšinou nevyžaduje ponechávanie väčšieho množstva hrubého mŕtveho dreva v lese. To však opäť predstavuje vážny problém pre fungovanie lesného ekosystému.

Pozn.: Pripomienky 2 a 3 reagujú na formulácie zo strategických dokumentov Národný lesnícky program Slovenskej republiky (NLP SR) a jeho Akčný plán na roky 2025 - 2030 Lesy pre spoločnosť, ktoré boli prevzaté do NAS v plnom rozsahu bez zmeny.

13. Preformulovať štvrtý odsek (s. 31) nasledovne:

Navrhované adaptačné opatrenia sú zamerané na podporu dosiahnutia týchto cieľov čo najplošnejším povolením prírodných procesov, ktoré umožňujú adaptáciu biodiverzity na meniace sa klimatické podmienky a odstraňujú nebezpečenstvo prijímania zle informovaných manažérskych rozhodnutí. Prakticky to bude znamenať výrazné obmedzenie kalamitnej ťažby a využitie prirodzeného zmladenia. Konkrétnym cieľom je vyňatie lesov v chránených územiach spod pôsobnosti lesného zákona.

Odôvodnenie:

V súčasnosti tvorí po väčšinu rokov tzv. náhodná (kalamitná) ťažba okolo 50 % všetkej ťažby na Slovensku. Tento stav ukazuje, že lesníctvo dlhodobo nedokáže manažovať lesy tak, aby nedochádzalo k ich predčasnému rozpadu vplyvom vetra či podkôrneho hmyzu. Vo všeobecnosti hlavnou príčinou je pretváranie lesov z prírodných ekosystémov s vlastnou prirodzenou dynamikou a adaptačnými mechanizmami na zraniteľné umelé plantáže. Prírodné procesy (prirodzená obnova cez prírodné narušenia a spontánnu regeneráciu) dokážu adaptovať druhové zloženie, genetickú aj priestorovú štruktúru lesov na meniace sa klimatické podmienky.

Literatúra:

Balmford A., Green J.M.H., Anderson M., Beresford J., Huang C., Naidoo R. et al. (2015). Walk on the Wild Side: Estimating the Global Magnitude of Visits to Protected Areas. PLoS Biol 13(2): e1002074. doi:10.1371/journal.pbio.1002074.

Brazier R.E., Puttock A., Graham H.A., Auster R.E., Davies K.H., Brown C.M.L. Beaver: Nature's ecosystem engineers. WIREs Water. 2021;8:e1494. <https://doi.org/10.1002/wat2.1494>.

Černecký J., Gajdoš P., Ďuricová V., Špulerová J., Černecká L., Švajda J., Andráš P., Ulrych L., Rybanič R., Považan R. (2020). Hodnota ekosystémov a ich služieb na Slovensku. Banská Bystrica: ŠOP SR, 166 pp. ISBN 978-80-8184-078-4.

Hydrologický režim a manažment vodných zdrojov

14. Doplňte kľúčové adaptačné opatrenie (s. 34) nasledovne:

Podporiť revitalizáciu vodných tokov bobrom vodným prostredníctvom riešenia vznikajúcich konfliktov a šírením osvedčenej praxe.

Odôvodnenie:

Bobor vodný (*Castor fiber*) je kľúčovým druhom, schopným veľmi výrazne zlepšiť adaptáciu Slovenska na klimatickú zmenu a s ňou spojené riziká, predovšetkým týkajúce sa vody. Bobor je tzv. ekosystémovým inžinierom, ktorý najmä na menších tokoch stavbou hrádzí prirodzene výrazne spomaľuje odtok vody a vyrovnáva extrémne prietoky v časoch výrazných či naopak absentujúcich zrážok. Okrem toho zvyšuje hladinu podzemnej vody, čistí vodu od biologických aj chemických nečistôt, znižuje teplotu vodných tokov počas leta, čím chráni citlivé druhy pred vplyvom teplotných extrémov, blokuje šírenie požiarov, zastavuje eróziu a veľmi výrazne zvyšuje biodiverzitu (Brazier *et al.* 2020). V súčasnosti sa tento náš pôvodný druh, ktorý bol pred niekoľkými storočiami prítomný takmer na celom území Slovenska, opätovne šíri. Jeho návrat však okrem pozitív prináša aj mnohé konfliktné situácie. K ich konštruktívnemu riešeniu možno - okrem negociácie konkrétnych praktických opatrení zohľadňujúcich ochranu tohto druhu - prispieť aj prevenciou vo forme systematickej osvedčenej praxe smerom k širokej laickej verejnosti, ale i k dotknutým záujmovým skupinám a príslušnej časti verejnej správy.

3.3.2 Klaster Hospodárstvo

Hospodárstvo a priemysel

15. Doplňte nasledovný text:

V rámci adaptačných opatrení v sektore hospodárstva je nevyhnutné zohľadniť aj ochranu práv a zdravia pracujúcich, ktorí sú vystavení zhoršeným pracovným podmienkam v dôsledku klimatických zmien. Zmena klímy vedie k častejším extrémnym teplotám, horúčavám a zhoršenej kvalite ovzdušia, čo významne ovplyvňuje pracovné podmienky v rôznych sektoroch, najmä v poľnohospodárstve, stavebníctve, energetike a doprave. Preto musia adaptačné stratégie a akčné plány na všetkých úrovniach (celoštátnej, rezortnej, regionálnej, miestnej) zahŕňať konkrétne opatrenia na ochranu zdravia a bezpečnosti pracujúcich v týchto oblastiach.

Odôvodnenie:

Adaptácia hospodárstva na zmenu klímy musí systematicky chrániť zdravie, bezpečnosť a dôstojnosť pracujúcich a nesmie viesť k externalizácii klimatických rizík na zamestnancov a zamestnankyne.

16. Doplniť kľúčové adaptačné opatrenia (s. 35) a odôvodnenia primerane zapracovať do textu podkapitoly:

- Zaviesť štandardy BOZP reagujúce na klimatické podmienky

Odôvodnenie: Pracovné prostredie má zohľadňovať zvyšujúce sa teploty a iné klimatické riziká. Je potrebné zaviesť špecifické opatrenia na ochranu zdravia zamestnancov/kýň počas extrémnych horúčav, ako sú prísne limity pracovných teplôt, povinné prestávky a prispôsobenie pracovného času.

- Zabezpečiť osobitnú ochranu zraniteľných skupín pracujúcich

Odôvodnenie: Zamestnanci a zamestnankyne, ako sú starší pracovníci/čky, tehotné ženy a osoby so zdravotným znevýhodnením, sú najviac ohrození klimatickými vplyvmi. Tieto skupiny si vyžadujú flexibilitu pracovného času, adaptované pracovné podmienky a špecifické opatrenia na zníženie rizík.

- Prepojiť adaptácie na zmenu klímy s verejným zdravotníctvom a legislatívou

Odôvodnenie: Adaptácia pracovných podmienok na zmenu klímy musí byť zapracovaná do pracovnoprávnej legislatívy a systému verejného zdravotníctva, vrátane monitorovania a včasného varovania pred zdravotnými rizikami spojenými s klimatickými extrémami.

Energetika

17. Doplniť nasledovný text:

Okrem dekarbonizácie energetického sektora je nevyhnutné zahrnúť aj opatrenia na odstránenie energetickej chudoby a zabezpečenie prístupu k elektrickej energii pre všetky skupiny obyvateľstva vrátane marginalizovaných skupín.

18. Doplniť kľúčové adaptačné opatrenia (s. 37) nasledovne:

- Zaviesť opatrenia, ktoré garantujú prístup k elektrickej energii, vykurovaniu a chladeniu domácnostiam s nízkymi príjmami, seniorom/seniorkám a zdravotne znevýhodneným osobám. Rovnako zabezpečiť, aby energetickou chudobou netrpeli osoby v zdravotných zariadeniach či zariadeniach sociálnych služieb.
- Zabezpečiť energetickú efektívnosť v domácnostiach prostredníctvom štátnych dotácií na obnovu a zateplenie obydľí nízkopríjmových a znevýhodnených skupín obyvateľstva, ako aj na prístup k obnoviteľným zdrojom energie.
- Posilniť a podporovať decentralizované energetické systémy a diverzifikovať energetické zásobovanie

Odôvodnenie: Efektívne systémové opatrenie na minimalizáciu výpadkov energie spôsobených klimatickými extrémami a zabezpečenie stability energetickej infraštruktúry.

Cestovný ruch

19. Doplniť nasledovný text:

Cestovný ruch musí byť súčasťou udržateľného rozvoja, ktorý je v súlade s ochranou prírody a krajiny, resp. ochranou životného prostredia, podporuje ekologické inovácie, chráni a obnovuje prírodné a kultúrne hodnoty pre budúce generácie, pričom zabezpečuje spravodlivý prístup k týmto zdrojom aj pre miestne komunity.

Je nevyhnutné zabezpečiť, aby rozvoj cestovného ruchu nevedol k neudržateľnému využívaniu prírodných zdrojov ani k poškodeniu ekosystémov, ktoré sú kľúčové pre jeho dlhodobú životaschopnosť. Na tento účel je potrebné upraviť existujúce stratégie a zapracovať do nich konkrétne opatrenia, ktoré zabezpečia udržateľnosť cestovného ruchu v súlade s princípmi klimateckej spravodlivosti a ochrany životného prostredia.

Ich dôležitou súčasťou je prechod na nízkouhlíkový turizmus, vrátane zlepšenia infraštruktúry pre udržateľnú dopravu (cyklodoprava, verejná doprava) a podpory udržateľného cestovného ruchu, ktorý nevyužíva prírodné oblasti na ťažbu zdrojov, ale podporuje ich obnovovanie a ochranu. K ochrane prírodného dedičstva a ekosystémov výrazne prispieva ekoturizmus ako špecifická oblasť udržateľného cestovného ruchu.

Zároveň je potrebné, aby každý turistický projekt alebo rozvojový zámer v oblasti cestovného ruchu prešiel prísnyim hodnotením vplyvu na životné prostredie a podporoval obnovu poškodených ekosystémov.

20. Doplniť kľúčové adaptačné opatrenia (s. 39) nasledovne:

- Zabezpečiť prechod na nízkouhlíkový turizmus a systematicky ho podporovať, vrátane zlepšenia infraštruktúry pre udržateľnú dopravu (cyklodoprava, verejná doprava)
- Podporovať ekoturizmus, obnovovať a ochraňovať miestne ekosystémy a prírodné dedičstvo

3.3.3 Klaster Bezpečnosť a prosperita

Manažment rizík katastrof, civilná ochrana a kritická infraštruktúra

21. Doplniť siedmy bod zoznamu (s. 40) nasledovne:

- Vypracovanie účinných plánov obnovy a rekonštrukcie po prípadnej katastrofe s cieľom minimalizovať hospodárske a sociálne škody, príčom obnova by sa nemala uskutočniť do pôvodného stavu, ale mala by zahŕňať prispôsobenie infraštruktúry a komunít novým klimatickým podmienkam a predpokladaným výzvam, ktoré vyplývajú zo zmeny klímy. Tento prístup zabezpečí dlhodobú odolnosť a pripravenosť na budúce riziká.

Ochrana zdravia

22. Doplniť nasledovný text:

Zmena klímy prináša nárast infekčných chorôb, ktoré sú prenosné prostredníctvom vektorov, ako sú komáre a kliešte, a tiež zvýšené riziko alimentárnych nákaz spôsobených kontamináciou vody a potravín. Tieto infekčné ochorenia sa stávajú častejšími a môžu mať závažné dôsledky na verejné zdravie. Preto je nevyhnutné zabezpečiť **ochranu obyvateľstva pred novými infekčnými chorobami** spôsobenými zmenou klímy.

23. Doplniť kľúčové adaptačné opatrenia (s. 41) nasledovne:

- Podporovať prevenciu infekčných chorôb súvisiacich so zmenou klímy – Zabezpečiť zlepšenie monitorovania a včasnej diagnostiky nových infekčných chorôb, ktoré sa v dôsledku klimatických zmien stávajú častejšími, vrátane ochorení prenášaných kliešťami, komármi a kontaminovanou vodou.
- Rozšíriť očkovanie a verejnú osvetu – Zvýšiť dostupnosť očkovania proti chorobám, ktoré sa šíria klimatickými zmenami (napr. kliešťová encefalitída, lymská borelióza), a zabezpečiť, aby tieto očkovania boli pokryté zdravotným poistením, najmä pre rizikové skupiny obyvateľstva. Poskytnúť verejnosti presné informácie o zdravotných rizikách a preventívnych opatreniach.
- Zlepšiť pripravenosť na infekčné choroby a ochranu verejného zdravia – Zaviesť opatrenia na rýchlu reakciu v prípade vzniku epidémií spôsobených novými infekčnými chorobami. Zabezpečiť prepojenie systémov včasného varovania a ochrany zdravia, vrátane

informovania o opatreniach, ktoré môžu jednotlivci prijať na ochranu svojho zdravia (napr. pri povodniach, horúčavách).

- Vykonávať preventívne opatrenia na predchádzanie civilizačných ochorení (ako napr. obezita, diabetes a i.) formou podpory aktívneho pohybu, napr. podporou dochádzania do práce, školy ap. na bicykli, peši.

3.3.4 Klaster Zastavané prostredie a priestorové plánovanie

24. Systémová pripomienka: Táto kapitola je nejasne členená a obsahovo sa čiastočne prekrýva s klastrom 3.3.5 Prierezové aspekty - Mestské oblasti. V oboch kapitolách sa pojednáva napríklad o budovách, čím sa predkladaný dokument stáva nejednoznačný a neprehľadný.

Kultúrne dedičstvo

25. Je nevyhnutné, aby ochrana kultúrneho dedičstva v rámci adaptačnej stratégie zahŕňala nielen historické budovy a múzeá, ale aj historické krajinné štruktúry a prírodné pamiatky (napríklad prírodné parky, historické parky, záhrady a krajinné celky), technické pamiatky v prírode, ako sú vodné mlyny, historické železničky, hámre a iné technické objekty, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou kultúrnej tradície a histórie krajiny, ako aj krajiny a jej rázu. Rovnako je dôležité zahrnúť aj ochranu sakrálnych objektov spolu s historickými drevinami, ktoré tvoria charakteristický krajinný ráz a kultúrne dedičstvo. Tieto a ďalšie prvky musia byť súčasťou adaptačných opatrení na ochranu pred klimatickými rizikami, aby sa zachovala ich historická, kultúrna i krajinárska hodnota aj v čase klimatických zmien.

26. Doplniť kľúčové adaptačné opatrenia (s. 43) pre historické krajinné štruktúry, kde ochrana musí byť postavená na udržiavaní tradičného využívania krajiny a pod.

Priestorové plánovanie

27. Systémová pripomienka: Zosúladiť terminológiu, ktorá sa odvoláva na nástroje definované v Zákone č. 200/2022 Z. z. o územnom plánovaní, s aktuálnym právnym stavom v SR. V záujme vecnej a terminologickej korektnosti prepracovať celú kapitolu v zmysle nižšie uvedených pripomienok. Napr. úvodnú vetu preformulovať nasledovne:

Riadenie klimatických rizík v infraštruktúre a sídlach na Slovensku závisí od vhodného využívania celého radu nástrojov, pričom kľúčovú úlohu zohráva územné plánovanie. Atd'.

Odôvodnenie:

Nie je jasné, prečo je v názve klastra 3.3.4 pojem "priestorové plánovanie" a je mu venovaná celá kapitola, a následne v klasteri 3.3.5 v podkapitole *Mestské oblasti* sa správne používa pojem "územné plánovanie". V slovenskom právnom a administratívnom systéme je "územné plánovanie" (zákonný pojem) jediný správny termín pre súvisiace oficiálne procesy. Zákon č. 200/2022 Z. z. o územnom plánovaní definuje územné plánovanie ako "sústavnú činnosť, ktorou sa racionálne usporadúva územie".

Pojem "priestorové plánovanie" sa na Slovensku častejšie používa v akademickom prostredí, v geografii a v preklade niektorých dokumentov EÚ (z angličtiny "Spatial Planning"). Slovenský právny poriadok nepozná pojem „priestorové plánovanie“ ako inštitút, ktorý by zakladal práva alebo povinnosti.

Nakoľko na stratégiu nadväzuje akčný plán, ktorý spodrobne opatrenia vyplývajúce zo stratégie, používanie legislatívne nejasných a neuchopiteľných termínov nie je vhodné. Žiadame prepracovať v tomto zmysle celú kapitolu.

28. V texte je množstvo štylistických chýb a nejasných formulácií, napr. vo vete “Oblasti ohrozené v dôsledku klimatických extrémov sa môžu od súčasných predpisov a sektorových plánov líšiť.” (s. 43). Nie je jasné, prečo sa zaoberáme klimatickými extrémami ani od akých predpisov a sektorových plánov sa tieto oblasti môžu líšiť. Nakoľko predkladaná stratégia reaguje na meniace sa klimatické podmienky ako dôsledok zmeny klímy, nejde o oblasti “ohrozené klimatickými extrémami” (klimatický extrém je v súlade s terminológiou “výskyt hodnoty meteorologickej alebo klimatickej premennej nad (alebo pod) prahovou hodnotou blízko hornej (alebo dolnej) hranice rozsahu pozorovaných hodnôt pozorovanej premennej”).
29. Upraviť text podkapitoly tak, aby akcentoval adaptačnú funkciu územnoplánovacích nástrojov v súlade s cieľmi stratégie

Odôvodnenie:

Napr. znenie vety “Na zabezpečenie dlhodobej udržateľnosti je nevyhnutné územné plánovanie, ktoré chráni ekologicky významné oblasti, vodu, krajinu a pôdu.” (s. 43, posledný odsek) je v kolízii s aktuálnym právnym stavom, nakoľko územné plánovanie je zákonnou povinnosťou orgánov územného plánovania (obcí a krajov) a jeho ciele sú definované v § 2 zákona č. 200/2022 Z. z. Stratégia adaptácie sa má sústrediť na špecifické funkčné využitie tohto nástroja pre potreby klimatickej odolnosti, nie deklarovať jeho nevyhnutnosť.

30. Doplniť druhý odsek (s. 43) nasledovne:

Aplikácii nesprávnych postupov a zaostávaniu by sa malo predchádzať pomocou EIA a SEA. To si vyžaduje dlhodobú perspektívu a ochotu prispôbiť sa meniacim sa okolnostiam, ako aj korektné a efektívne zohľadňovanie výstupov z participácie verejnosti v procesoch EIA/SEA. Začlenením klimatických aspektov do priestorového plánovania možno vytvoriť odolnejšie a udržateľnejšie komunity.

31. Preformulovať tretie kľúčové adaptačné opatrenie “Vypracovať a integrovať stratégie adaptácie na zmenu klímy do plánov priestorového a územného rozvoja” (s. 44) nasledovne:

Dôsledne uplatňovať priemet adaptačných opatrení vyplývajúcich zo spracovaných adaptačných stratégií na miestnej a regionálnej úrovni do záväzných regulatívov územných plánov.

Odôvodnenie:

Opatrenie “Vypracovať a integrovať stratégie adaptácie na zmenu klímy do plánov priestorového a územného rozvoja” je nejasné. V slovenskom právnom systéme pojem „plán priestorového rozvoja“ ako oficiálny, zákonom definovaný názov dokumentu neexistuje. Ako sme už zdôvodnili vyššie, naša legislatíva (najmä zákon č. 200/2022 Z. z.) pracuje výhradne s termínom “územný plán”. Napriek tomu sa s týmto slovným spojením možno stretnúť v niektorých špecifických prípadoch, napr. ak ide o neodborný preklad z cudzích jazykov. V mnohých európskych krajinách sa používa termín “Spatial Development Plan”, resp. jeho obdoba (napr. v Poľsku “Plan zagospodarowania przestrzennego” alebo v Nemecku “Raumordnungsplan”), čo však v prípade NAS je neprípustné.

Doprava, infraštruktúra a budovy

32. Doplniť problematiku adaptácie budov.

Odôvodnenie:

Napriek názvu podkapitoly sa táto problematika nijako nerieši.

3.3.5 Klaster Prierezové aspekty

Mestské oblasti

33. Systémová pripomienka: Zosúladiť s platným slovenským právnym poriadkom. Na rozdiel od predchádzajúcej kapitoly, kde sa použil právne neexistujúci termín “priestorové plánovanie”, v tejto podkapitole sa pokračuje s terminologickými pojmami “mestské plánovanie” a “krajinné plánovanie”.
34. Doplniť kľúčové adaptačné opatrenia (s. 46) a odôvodnenie primerane zapracovať do textu podkapitoly:
- Zabezpečiť metodickú podporu pre vyššie územné celky (VÚC) a mestá/obce – Poskytnúť metodické nástroje a podporu VÚC, mestám a obciam pri príprave a implementácii mapovania klimatekovej zraniteľnosti a adaptačných stratégií do strategických dokumentov a každodennej praxe.
 - Integrovať adaptačné opatrenia do miestnych a regionálnych plánovacích procesov – Zaisťiť, že navrhnuté adaptačné opatrenia vyplývajúce z hodnotenia zraniteľnosti a rizík začlenených v rámci vypracovaných záverov adaptačných stratégií budú systematicky implementované do územného plánovania (formou záväzných regulatívov) a rozvojových dokumentov na úrovni krajov a miest, s konkrétnymi opatreniami a termínmi realizácie.
 - Zabezpečiť a posilniť koordináciu medzi úrovňami verejnej správy – Posilniť koordináciu medzi štátnymi, regionálnymi a miestnymi orgánmi, aby sa zabezpečila efektívna implementácia adaptačných opatrení a hodnotenie rizík na všetkých úrovniach.
 - Podporiť kvalitnú participáciu verejnosti – Poskytnúť metodickú a odbornú podporu pri organizovaní participatívnych procesov, ktoré zabezpečia aktívne zapojenie odbornej i laickej verejnosti do plánovania a implementácie adaptačných stratégií.

Odôvodnenie:

Je nevyhnutné, aby štát zabezpečil metodickú podporu pre vyššie územné celky, mestá a obce nielen pri príprave mapovania klimatekovej zraniteľnosti a vypracovávaní adaptačných stratégií, ale aj pri implementácii ich záverov do adekvátnych strategických dokumentov a praxe. Tieto stratégie musia zahŕňať konkrétne a merateľné kroky, ktoré sa budú realizovať v súlade s národnou klimateckou politikou. Okrem toho je potrebné zabezpečiť metodickú a odbornú podporu pri zabezpečovaní kvalitnej **participácie odbornej aj laickej verejnosti** v daných lokalitách. Participácia je kľúčová pre efektívne plánovanie a realizáciu adaptačných opatrení, preto by mala byť efektívna a zahŕňať všetky relevantné zainteresované strany – od odbornej obce až po občanov a občianky. Tieto procesy musia byť transparentné a prístupné, aby sa zvýšila ich legitimita a podpora zo strany verejnosti.

Sociálne otázky

35. Systémová pripomienka: Je nevyhnutné, aby podkapitola o sociálnych otázkach okrem **energetickej chudoby** zahŕňala aj **dopravnú chudobu** a riešenia v oblasti **dostupnosti verejnej dopravy**. Zabezpečenie prístupu k dostupnej, efektívnej a nízkonákladovej verejnej doprave je kľúčové pre znižovanie sociálnych nerovností, najmä u zraniteľných skupín obyvateľstva. Tento aspekt je zároveň zahrnutý aj v pripravovanom **Sociálno-klimateckom pláne**, a preto by mal byť súčasťou adaptačnej stratégie.

Riadenie a správa

Posilnenie inštitucionálnych kapacít a koordinácie

36. Doplniť prvý odsek (s. 50) nasledovne:

Adaptácia na zmenu klímy si vyžaduje koordináciu medzi ministerstvami ako aj v rámci verejnej správy, t. j. medzi štátnou správou a samosprávou, a musí sa realizovať na politickej aj technickej úrovni. Napriek tomu, tvorbe klimatickej politiky zatiaľ chýba náležitá horizontálna, vertikálna a cezhraničná koordinácia so sektorovými politikami, ale aj ďalšími strategickými dokumentmi.

Integrácia politík a uplatňovanie adaptácie

37. Doplniť prvý odsek (s. 50) nasledovne:

Integrácia politík a presadzovanie adaptácie sú rozhodujúce pre budovanie klimatickej odolnosti a zabezpečenie udržateľnej budúcnosti. Účinným začlenením zmeny klímy do všetkých procesov rozhodovania a efektívnym zapojením verejnosti sa Slovensko môže lepšie pripraviť na výzvy a vytvoriť udržateľnejšiu a spravodlivejšiu budúcnosť pre všetkých.

Účasť verejnosti

38. Doplniť odsek nasledovne:

Kvalitné zapojenie verejnosti je nevyhnutné nielen na národnej úrovni, ale aj na miestnej a regionálnej úrovni. Metódy zapojenia rôznych častí verejnosti musia byť v súlade s overenými postupmi a zabezpečené kvalitnou facilitáciou a dobre navrhnutým participačným procesom. Preto je nevyhnutné, aby štát zabezpečil potrebné personálne a odborné kapacity, ktoré budú dostupné pre všetky úrovne plánovania a riadenia klimatickej adaptácie.

39. Doplniť kľúčové adaptačné opatrenia (s. 51) nasledovne:

- Zapojiť aj odbornú obec z vedeckých inštitúcií a občianskej spoločnosti do pracovnej skupiny pre adaptáciu.

3.4.2 Časový harmonogram implementácie

Míľnik 1

40. Pracovná skupina pre adaptáciu (PSA) by sa mala revidovať do šiestich mesiacov od schválenia *Stratégie adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy do roku 2040 s výhľadom do roku 2050*, čo bude zahŕňať aj jej rozšírenie a zmenu štruktúry.

V tejto súvislosti odporúčame, aby sa zloženie pracovnej skupiny rozšírilo o zástupcov a zástupkyne mimovládnych organizácií a nezávislých odborníkov a odborníčok s rôznym typom expertízy – technickej, prírodovednej aj spoločenskovednej. Takéto zastúpenie je nevyhnutné na zabezpečenie medziodborového prístupu, efektívne zapojenie časti zainteresovanej verejnosti a lepšiu kvalitu rozhodovania pri implementácii adaptačných opatrení.

Taktiež odporúčame stransparentniť zloženie a činnosť PSA - napr. systematickým uvádzaním relevantných informácií na webovom portáli <https://www.klima-adapt.sk/> a pod.